

Клімавіцкая старонка біяграфіі Андрэя Александровіча

З цікавасцю пазнаёміўся з артыкулам Міхаіла Бараноўскага «Андрэй Александровіч. Міфалагізацыя (не) вяртання», змешчаным у № 1 «Краязначай газеты» за 2023 год. У працяг распачатай аўтарам размовы хацеў бы прапанаваць свой тэкст пра Андрэя Александровіча (1906 – 1963), лёс якога звязаны з роднай для мяне Клімавіччынай. Ён рэдагаваў акруговую газету «Наш працаўнік», што выходзіла ў 1920-я гады ў Клімавічах.

Андрэй Александровіч (1926 г.)

На той час Александровіч быў ужо даволі вядомым паэтам. У 1924 – 1925 гадах выйшлі яго першыя зборнікі вершаў і апавяданняў. Ён працуе ў часопісе «Полымя» і ў яго першым, снежаньскім, нумары за 1922 год змяшчае свой верш «Раніца».

А ў 1925 годзе, пасля заканчэння Мінскага педагогічнага тэхнікума, Андрэя Александровіча прызначаюць рэдактарам Калінінскай акруговай газеты «Наш працаўнік», што выходзіла ў Клімавічах з 12 снежня 1924 года па 5 сакавіка 1930-га. Маладым творчым і ініцыятыўным людзям у той час была шырокая дарога ў жыццё. Александровіч быў песняром бальшавіцкіх пераўтварэнняў у Беларусі, прыхільнікам прасоўвання ідэяў марксізму-ленінізму ў беларускую мастацкую літаратуру. І як адзін са стваральнікаў Усебеларускага аб'яднання паэтаў і пісьменнікаў «Маладняк» значна ўзбагаціў тады літаратурнае жыццё Калінінскай акругі.

Так, калі ў 1924 годзе ў акруговай газеце з'яўляецца пастаянная рубрыка «Маладняк Калініншчыны», то ў 1926 годзе яна мела ўжо штомесячны літаратурны дадатак «Світанне», у якім сябры Калінінскай філіі літаратурнага аб'яднання

«Маладняк» змяшчалі свае творы. На старонках «Нашага працаўніка» актыўна друкаваліся «маладнякоўцы», і «вопытныя», і пачаткоўцы. Дарэчы, менавіта ў Клімавіцкай акруговай газеце ў 1926 годзе (у нумары за 30 верасня) надрукаваў свой першы верш «Ты мой брат» пад псеўданімам Аркадзь Дуда будучы народны паэт Беларусі Аркадзь Куляшоў.

А прыклад у творчасці маладым аўтарам задаваў сам Александровіч, вершы якога рэгулярна змяшчаліся на яе старонках. Ён быў адным з ініцыятараў (разам з паэтам Алесем Дударам) арганізацыі ў Клімавічах філіі «Маладняка» і падрыхтоўкі выдання яе органа (сумесна з акруговым камітэтам ЛКСМБ) – літаратурнага альманаха «Маладняк Калініншчыны».

У яго першым нумары ад 23 лістапада 1924 года былі надрукаваны вершы Андрэя Александровіча, Алеся Карачуна, Кандрата Крапівы, Язэпа Падабеда, Зямы Піваварава, Юлія Таўбіна, Анатоля Вольнага, а таксама Змітрака Астапенкі, Янкі Журбы ды іншых аўтараў. А яшчэ і апавяданні: С. Анціпенкі «Пастух Сымон», Аўгіні Вігуры «Неабходнае»

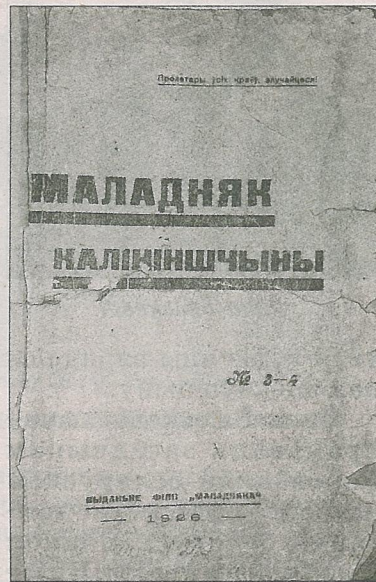
і «Пад прамынямі гарачага сонца», п'есы Сымона Музыкі «Купальне» і «На ўсход» (першую з іх, бытавую ў трох дзеях, аўтар ахвяраваў драмгуртку пры Саюзе друкароў Калініншчыны, і яна ўпершыню была пастаўлена на сцэне 21 сакавіка 1926 года).

Літаратурнае жыццё горада ў той час было даволі насычаным. Пры Саюзе друкароў Калініншчыны, сябры якога друкавалі акруговую газету, як адзначалася вышэй, працаваў драматычны гурток. Друкары ў вольны ад работы час ставілі на сцэне п'есы мясцовых аўтараў. Напрыклад, таго ж самага Сымона Музыкі (сельскара газеты «Камуна», пазней літаратурнага супрацоўніка акруговай газеты «Наш працаўнік», сябра прэзідыума Калінінскай філіі Усебеларускага аб'яднання паэтаў і пісьменнікаў «Маладняк»), п'есы якога час ад часу змяшчаліся на старонках літаратурнага альманаха «Маладняк Калініншчыны».

З лістапада 1924 па 1926 год у Клімавічах было надрукавана шэсць нумароў «Маладняка Калініншчыны». А калі ўлічыць, што рэдактарам акруговай газеты Александровіч працаваў на мяжы 1925 – 1926 гадоў, то можна з вялікай верагоднасцю сцвярджаць, што пасля яго ад'езду з Клімавічаў гэты літаратурны альманах проста перастаў існаваць.

Але затое цяпер клімавічане могуць з гонарам казаць, што аўтарамі «Маладняка Калініншчыны» былі такія вядомыя ў краіне пісьменнікі, як Аркадзь Куляшоў, Пятро Прыходзька, Паўлюк Трус, Алесь Якімовіч, Уладзімір Дубоўка, Язэп Пушча, Сымон Музыка, Яўген Падабед, Міхась Чарот, Міхась Зарэцкі, Алесь Дудар...

А яшчэ ж, аказваецца, толькі ўжо на старонках «Нашага працаўніка», друкаваўся Кузьма Чорны. Той, як і Кандрат Крапіва, прыезджаў у Клімавічы, каб не толькі прывезці свае творы і змясціць іх у акруговай газеце (першы з іх – некалькі апавяданняў, а другі – гумарыстычныя вершы), але і каб паспрыяць тут развіццю беларускай мовы і літаратуры. Відаць, былі камандзіраваны ў акругу для правядзення беларусізацыі, як і Якуб Колас, Янка Купала, Максім Гарэцкі і многія іншыя творцы. А паэты Уладзімір Дубоўка і Алесь Дудар нават працавалі пад кіраўніцтвам сакратара Калінінскага акруговага

Альманах «Маладняк Калініншчыны»

камітэта партыі Аляксандра Адамовіча, расстралянага пасля перагляду справы 15 верасня 1937 года, праз 7 гадоў зняволення. Яму было тады ўсяго 37 гадоў. Пасля Уладзімір Дубоўка прысвеціць яму сваю паэму «Калініншчына».

Пад час навуковай канферэнцыі ў Клімавічах, прысвечанай 95-годдзю Калінінскай акругі

Варта коротка ўгадаць і пра далейшы жыццёвы лёс Андрэя Александровіча. Яму пашанцавала больш, чым першаму рэдактару Клімавіцкай газеты – «Известия Климовичского Уездного Исполнит. Комитета Советов Крестьян. и Рабоч. Депутатов» Івану Сурце. Хаця б таму, што застаўся ў жывых, а не быў, як той, расстраляны пад час рэпрэсій.

Але таксама быў арыштаваны ў 1938 годзе і асуджаны на 15 гадоў лагераў. У 1949 годзе яго зноў арыштавалі і выслалі ў Краснаярскі край без права вяртання на радзіму, дзе знаходзіўся яшчэ шэсць гадоў.

І ўсё ж такі Александровіч вярнуўся на радзіму, быў адноўлены ва ўсіх сваіх правах.

Яму нават вярнулі вучонае званне члена-карэспандэнта Акадэміі навук БССР, прадаставілі кватэру ў Мінску, прызначылі пенсію. Словам, сапраўды пашчасціла чалавеку. Чаго не скажаш аб многіх і многіх рэпрэсаваных у той жорсткі сталінскі час. Тых жа самых аўтараў «Маладняка Калініншчыны» Алеся Дудара і Анатоля Вольнага.

«Цяпер мне толькі б жыць ды песні пець», – так казаў Александровіч пры сустрэчы пасля вяртання з высылкі паэту Паўлу Пруднікаву з Клімавіччыны, калі той яго наведаў дома. Але жыць тады Андрэю Іванавічу заставалася мала – з той вясны 1957 года толькі да 6 студзеня 1963-га, бо ён быў хворы на сухоты.

Але нягледзячы на гэтую сур'ёзную хваробу паэт настойліва працаваў. Спяшаўся як мага хутчэй падрыхтаваць да друку двухтомнік сваіх выбраных твораў. Разумеючы, што жыве на гэтым свеце свае апошнія

гады. Праўда, на жаль, двухтомнік быў выдадзены ў год яго смерці, у 1963-м. Але наўрад ці пабачыў яго на свае вочы аўтар, бо памёр у самым пачатку года.

На навуковай канферэнцыі «Усходняя Беларусь у 1920-я гады: да 95-годдзя Калінінскай акругі», што праходзіла ў Клімавіцкім раённым краязнаўчым музеі ў 2019 годзе, паступіла прапанова ад краязнаўцы Алега Дзьвячкова з Магілёва назваць адну з вуліц Клімавічаў імем Андрэя Александровіча. А напачатку 2021-га года ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі быў падрыхтаваны спецыяльны раздзел, прысвечаны Александровічу.

Іван ЛАТКО

Нумар газеты «Наш працаўнік», якую рэдагаваў Александровіч у Клімавічах